

4.3. Церква у контексті політичних реалій

УДК 2-67 (477)

Анатолій Колодний

Конфесійна мережа України у 2016–2017 рр.

На основі статистичної звітності Державного департаменту у справах релігії і національностей Міністерства культури України подаються цифрові показники стану та діяльності за 2017 р. офіційно зареєстрованих релігійних організацій і християнських конфесій на території України. Наводяться кількісні (цифрові) показники стану християнських організацій: православних, католицьких, уніатських, протестантських і неохристиянських, а також дані стану мусульманських, іудейських громад та організацій східного, зокрема індійського, спрямування. Визначаються загальні тенденції змін релігійного життя протягом річного періоду. Поданий автором цифровий матеріал вперше оприлюднений і розрахований на його використання в релігієзнавчих дослідженнях інших науковців як об'єктивне джерело.

У дослідженні проаналізована динаміка змін у релігійному середовищі України протягом 1991–2017 рр. і зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: конфесія, релігійні організації, православ'я, католицизм, протестантизм, іслам, іудаїзм, нові релігії, конфесійна мережа, тенденції змін релігійного життя

Anatoliy Kolodny

Confessional network of Ukraine in 2016-2017

Based on the statistical reporting of the State Department of Religious Affairs and Nationalities of the Ministry of Culture of Ukraine, the numerical indicators of the state and activities in 2017 of officially registered religious organizations and Christian denominations on the territory of Ukraine are provided. Quantitative (numerical) indicators of the status of Christian organizations – Orthodox, Catholic, Uniate, Protestant and neo-Christian – as well as the status of Muslim, Jewish communities

4.3. Церква у контексті політичних реалій

and Eastern organizations, in particular Indian, are given. The general tendencies of changes in religious life during the annual period are determined. Numerical material submitted by the author was never published before and is intended for use in religious studies of other scholars as an objective source.

The research analyzes the dynamics of changes in the religious environment of Ukraine during 1991-2017 and makes corresponding conclusions.

Keywords: confession, religious organizations, Orthodoxy, Catholicism, Protestantism, Islam, Judaism, new religions, confessional network, trends of religious life changes

Актуальність аналізу щорічної конфесійної ситуації в Україні обумовлена потребою релігієзнавців, які досліджують різні аспекти соціології релігії, враховувати новизну стану і тенденції розвитку релігійної мережі, яка щорічно змінюється не просто кількісно, а й конфесійно і територіально. Дана стаття містить найновіші цифрові показники конфесійного життя країни минулого 2017 р.

Методи дослідження. Автором використано метод історизму й порівняльний метод при опрацюванні офіційного цифрового матеріалу Державного департаменту у справах релігій і національностей Міністерства культури України. При описанні інституалізованого буття конфесій використано одні й ті ж показники, що засвідчує об'єктивність дослідження.

Мета статті – узагальнити і систематизувати статистичну звітність Державного департаменту у справах релігій і національностей Міністерства культури України за 2017 р. завірену підписами А. Юраша та І. Папаяні, а також проаналізувати динаміку змін, що відбулися у релігійній мережі України протягом 1991–2017 рр.

Порівняльний аналіз наявного цифрового матеріалу 1991–2017 рр. про зміни релігійної мережі України засвідчує те, що інтенсивний етап розвитку релігійного життя в країні почався на зламі тисячоліть. За останні 20 років маємо щорічне збільшення по низхідній, збільшення одиничне. Бум екстенсивної зміни припав на 1988–1990 рр., коли кількість громад в конфесіях збільшувалася щороку в середньому на 25–32 %. Можна стверджувати, що екстенсивний етап розвитку релігійного життя в країні завершився у 2000 р. Лише після 2010 р.

знову спостерігали певне інституційне поживлення, зокрема збільшення організаційних виявів традиційних спільнот.

У 2015–2017 рр. цей процес суттєво сповільнився, хоча тенденції до розширення зберігалися – певні релігійні організації збільшувались в середньому на 5–10 одиниць, а у деяких конфесійних течіях навіть відбувалось кількісне зменшення.

У 2017 р. Держдепартаментом у справах релігій Міністерства культури України офіційно зафіксовано 36184 релігійних організацій. Порівняльний аналіз відносно попередніх років дозволив стверджувати про очевидну тенденцію зростання. Наприклад, у 2017 р. (порівняно з 2016 р.) кількість зареєстрованих в Україні релігійних організацій зросла на 274 одиниці. Зауважимо, що за 25 років незалежності України (1991–2016 рр.) їхня кількість зросла майже на 23000 (1991 р. їх було 12962, а в 2016 р. – 35910).

На *табл. 1* показано загальну картину динаміки змін, які відбулися протягом 2017 р. у порівнянні з даними 2016 р.

Табл. 1

Динаміка кількісних змін релігійної складової в Україні за 2017/2016 рр.

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників (“+” зростання; “–” зменшення)
	2017	2016	
1	2	3	4
Всього релігійних організацій	36184	35910	+ 274
Релігійних громад	34617	34385	+ 232
Монастирів	522	515	+ 7
Насельників монастирів	6789	6883	– 94
Братств	72	78	– 6
Місій	367	365	+ 2
Слухачів стаціонару духовних навчальних закладів (202)	8367	8438	– 71

4.3. Церква у контексті політичних реалій

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Слухачів-заочників духовних навчальних закладів (202)	10052	11223	- 1171
Недільних/суботніх шкіл	13295	12931	+ 364
Періодичних видань ЗМІ	526	509	+ 17
Священнослужителів	31952		
Іноземців-священнослужителів	888	341	+ 547

53,55 % всієї конфесійної мережі країни – 19377 організацій – складає православ'я (без старообрядців), яке поділено між Українською православною церквою Київського Патріархату (далі – УПЦ КП) на чолі з патріархом Філаретом, Українською автокефальною православною церквою (далі – УАПЦ) на чолі з митрополитом Макарієм, Оновленою Українською автокефальною православною церквою (далі – Оновленою УАПЦ), очолюваною архієпископом Ігорем (Ісиченком) з центром у Харкові, Українською православною церквою Московського Патріархату (далі – УПЦ МП) на чолі з митрополитом Онуфрієм, Російською (закордонною) православною церквою (далі – РЗПЦ) та Апокаліптичною православною церквою (далі – АПЦ).

Розглянемо найбільші православні церкви – УПЦ КП, УПЦ МП і УАПЦ – за їхнім кількісним складом.

УПЦ КП, яка виявляє активну проукраїнську позицію, зокрема через різноманітну благодійність на фронтах боротьби із московським ворогом, а також значиме капеланство, становить 14,7 % релігійної мережі України (табл. 2). Найбільше організацій УПЦ КП зареєстровано на Волині (1023), в Галичині (1060) та на Київщині (602). Протягом 2017 р. УПЦ КП поповнилась понад сотнею громад, що перейшли із УПЦ МП та УАПЦ.

Динаміка кількісних змін складової УПЦ КП
за 2017/2016 рр.

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників ("+" зростання; "–" зменшення)
	2017	2016	
Релігійних організацій	5319	5264	+ 55
Монастирів	62	62	–
Насельників монастирів	216	219	– 3
Духовних навчальних закладів	18	18	–
Слухачі духовних навчальних закладів	1318	–	–
Недільних/суботніх шкіл	1389	1349	+ 40
Періодичних видань ЗМІ	51	48	+ 3
Священнослужителів	3640		

Другою за чисельністю православною церквою, яка складає 35 % релігійної мережі, є УПЦ МП (табл. 3). Найбільше громад УПЦ МП знаходиться на Поділлі (2054), Волині (2064) та Закарпатті (664). В Галичині лише 234 громади. Церква в унісон із Московським Патріархатом не визнає ситуацію на Сході України війною із московським загарбником, сприймаючи цей конфлікт як громадянську війну. Відтак Міністерство оборони не допускає священників з УПЦ МП до капеланства. Через проросійську орієнтацію та відмову засудити агресію Росії, УПЦ МП залишають її парафіяни.

4.3. Церква у контексті політичних реалій

Табл. 3

*Динаміка кількісних змін складової УПЦ МП
за 2017/2016 рр.*

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників ("+" зростання; "-" зменшення)
	2017	2016	
Релігійних організацій	12675	12328	+ 347
Братств	28	28	–
Місій	17	17	–
Монастирів	211	208	+ 3
Насельників монастирів	4721	4807	– 86
Духовних навчальних закладів	18	18	
Слухачів духовних навчальних закладів	4163	4788	– 625
Недільних/суботніх шкіл	4244	3986	+ 258
Періодичних видань ЗМІ	137	137	–
Священнослужителів	10424	10289	+ 135
Іноземців-священнослужителів	32	32	–

УАПЦ становить 3,35 % релігійної мережі країни (табл. 4). При цьому 59 % організацій цієї конфесії знаходяться у Галичині.

Табл. 4

*Динаміка кількісних змін показників складової УАПЦ
за 2017/2016 рр.*

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників ("+" зростання; "-" зменшення)
	2017	2016	
Всього релігійних організацій	1211	1239	– 28
Монастирів	12	12	–

Продовження табл. 4

Насельників монастирів	15	15	–
Духовних навчальних закладів	8	8	–
Слухачі духовних навчальних закладів	149	149	–
Недільних/суботніх шкіл	286	305	–19
Періодичних видань ЗМІ	12	12	–
Священнослужителів			

Інші православні церкви є нечисленними. РЗПЦ має 36 громад, які поширені тільки у двох областях: 16 – у Одеській і 14 – у Запорізькій.

Оновлена УАПЦ, з центром у Харкові, має 28 громад. АПЦ в 2016 р. мала всього 4 громади. До інших об'єднань православного коріння належать: старообрядці Білокриницької згоди – 57 організацій, старообрядці-безпопівці – 13 організацій, Древлеправославна церква Новозибківської згоди – 6 організацій, Істинно-православна церква – 40 і молокани – 4 організації. В статистиці Держдепартаменту у справах релігій Міністерства культури України зустрічаються ще 67 незалежних православних організацій із 49 священнослужителями без своїх навчальних закладів, преси і з 8 недільними школами.

Що стосується католицизму, то Держдепартамент у справах релігій Міністерства культури України відносить до цієї групи не тільки Римо-католицьку церкву України (далі – РКЦУ), але й Українську греко-католицьку церкву (далі – УГКЦ), яка, хоч і має спільне із РКЦУ ієрархічне підпорядкування, але у своїй догматичній та обрядовій практиці зберігає православні традиції. Загалом ці дві Церкви складають 14,35 % релігійної мережі України і налічують 5192 організації, з яких: 232 монастирі, 67 місій, 28 духовних навчальних заклади. До католицизму та-

4.3. Церква у контексті політичних реалій

кож належить Вірменська католицька церква, яка має в Україні лише дві парафії.

УГКЦ на чолі з митрополитом Святославом Шевчуком у 2016 р. налічувала 3562 організацій, кількість яких у 2017 р. зросла до 3604. УГКЦ об'єднує 24 єпархії в Україні (*табл. 5*) і 19 в діаспорі. Громади Церкви діють переважно в Галичині – 3180. Своїм статусом на Сході України Церква нагадує діяльність в діаспорі. До УГКЦ не входить порівняно велика спільнота Мукачівської єпархії УГКЦ із 464 своїми організаціями, а також незареєстровані діючі греко-католицькі секти догналівців, ковпаківців та середнянців.

РКЦУ з центром у Львові формально очолює митрополит Мечислав Мокшицький, а фактично керує нунцій Апостольської столиці архієпископ Клаудіо Гуджеротті. Варто звернути увагу, що майже половина священників РКЦУ – іноземці-поляки (*табл. 6*), оскільки церковні громади РКЦУ, як правило, є там, де велика польська діаспора – Поділля, Житомирщина і Львівщина. Мокшицький “підспівує” полякам, заявляючи навіть, що Львів – це “польські креси”. Так званою Гаванською декларацією, засвідченою папою Франциском і патріархом РПЦ Кирилом, була поставлена під сумнів правомірність існування в християнстві уніатських спільнот. Тому лунають сумніви щодо законності існування в Україні двох католицьких церков, правомірність слова “греко-” в назві УГКЦ. Своїми поїздками в ДНР і співслужінням там із священниками Московського Патріархату нунцій Апостольської столиці Клаудіо Гуджеротті демонструє сприйняття подій на Сході України як громадянську війну. Порушуючи право на дипломатичне представництво держави Ватикан, він фактично виконує роль ватиканського опікуна католицьких церков України. Не чуто про діяльність посла України в Апостольській столиці, а відтак маємо результат – події на Сході нашої держави оцінюють з погляду і трактування РПЦ.

Табл. 5

*Динаміка кількісних змін складової УГКЦ
за 2017/2016 рр.*

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників (“+” зростання; “-” зменшення)
	2017	2016	
Релігійних організацій	3604	3562	42
Церковних громад	3433	3394	+ 39
Монастирів	103	103	–
Насельників монастирів	1055	1055	–
Духовних навчальних закладів	16	16	–
Слухачів духовних навчальних закладів	2288	2270	+ 18
Студентів Українського Католицького Університету	1,5-тис.		
Недільних/суботніх шкіл	2038	2002	+ 36
Періодичних видань ЗМІ	58	58	–

Табл. 6

Інфраструктура РКЦУ в 2017/2016 рр.

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників (“+” зростання; “-” зменшення)
	2017	2016	
Релігійних організацій	1122	1117	+ 5
Братств	6	6	–
Місієй	41	41	–
Монастирів	109	109	–
Насельників монастирів	641	641	–
Духовних навчальних закладів	10	10	–

4.3. Церква у контексті політичних реалій

Продовження табл. 6

Слухачів духовних навчальних закладів	382	382	–
Недільних/суботніх шкіл	397	373	+ 24
Періодичних видань ЗМІ	20	20	–
Священнослужителів	608	622	14
Іноземців-священнослужителів	326	326	–

Протестантська мережа, яка у великому різноманітті конфесій становить 23,7 % від загальної по Україні. У 2016–2017 рр. протестанти гучно відзначили 500-ліття Реформації. Ювілей сприяв поєднанню різних протестантських конфесій. Наше Відділення релігієзнавства брало участь в організації біля десяти ювілейних конференцій, видрукувало п'ять колективних монографій і наукових збірників. Відзначаємо те, що протестантизм не позначився на історії українства, бо ж діяльність його спільнот всіляко обмежувалася і в царські роки, і в СРСР.

На сьогодні протестантизм в Україні виражає тенденцію до скорочення. Якщо 2016 р. налічувалось 8911 протестантських організацій, то у 2017 р. їх кількість скоротилась на 339 організацій – до 8572, що пов'язано із припиненням діяльності деяких з них в окупованих регіонах.

Ранній протестантизм представлений в Україні незначною кількістю організацій, насамперед це: 85 – лютеранство (30 – німецьке, 32 – українське та 23 інше), 131 – реформатство (з них 118 в Закарпатті) та 2 організації англіканців. До раннього протестантизму належать ще 65 (70) організацій пресвітеріан, 8 менонітів, 8 методистів, 25 назарян. Є ще християни суботнього дня (7), корейські методисти (2).

Більш поширеним в Україні є пізній протестантизм, насамперед євангельський, який складає 17,3 % релігійної мережі країни.

Баптисти налічують 3001 своїх організацій (у 2016 р. – 2987), що становить 8,3 % мережі. Найбільш численним є Всеукраїнський союз церков євангельських християн-баптистів (далі – ВСЦ ЄХБ), який об’єднує через обласні та регіональні об’єднання релігійні громади євангельських християн-баптистів. ВСЦ ЄХБ складають 25 обласних об’єднань ЄХБ України, очолюваних старшими пресвітерами, 5 об’єднань євангельсько-баптистських церков української діаспори в США, Канаді, Австралії, Аргентині, Парагваї, а також Португалії. Вищим керівним органом ВСЦ ЄХБ є з’їзд представників церков, який проходить один раз на п’ять років. Зауважимо, що внесення статистичних даних у таблицю дозволило виявити тенденцію до скорочення мережі за усіма показниками (табл. 7). Інші баптистські об’єднання є нечисленними: 45 об’єднань належать до Ради Церков ЄХБ, 22 – до Братства незалежних церков і місій ЄХБ, 289 до невизначених спільнот.

Табл. 7

Інфраструктура ВСЦ ЄХБ у 2017/2016 рр.

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників (“+” зростання; “-” зменшення)
	2017	2016	
Релігійні організації	2645	2639	+ 6
Духовні навчальні заклади	40	40	
Слухачі духовних навчальних закладів	5328	6149	- 821
Недільні/суботні школи	1311	1320	- 9
Періодичних видань ЗМІ	26	34	- 8
Пастори-служителі	2838	2858	- 20

Євангелістам належать 394 організації (у 2016 р. – 388). Організації Християн віри євангельської-п’ятидесятники (далі – ХВС-П) становлять 7,9 % мережі (у 2017 р. – 2853; у 2016 – 2798). Серед них найчисельнішою є очолюваний М. Па-

4.3. Церква у контексті політичних реалій

ночком Всеукраїнський Союз ХВС-П, який у 2017 р. налічував 1721, а у 2016 р. – 1708 організацій. Інфраструктура ХВС-П складає 16 духовних навчальних закладів, в яких у 2017 р. навчалося 1641, а у 2016 р. – 1456 слухачів; 1076 недільних шкіл (у 2016 р. – 1062); 34 засоби масової інформації. До 1 квітня 2004 р. це об'єднання носило назву Всеукраїнський союз церков християн віри євангельської (п'ятидесятників); згаданого року його перейменували на Церкву християн віри євангельської України, а 16 травня 2017 р. Міністерство культури України затвердило нову редакцію Статуту братерства, згідно з якою назву змінили на Українська церква християн віри євангельської (далі – УЦХВС).

До інших євангелістських структур належать: Союз вільних Церков ХВС, який налічує 130 організацій, Союз Церкви Божої України – 87 організацій, Церква Божа в пророцтвах – 141 організація, спільнота “Відкритої Біблії” – 10 організацій. В Україні також діють 764 інших організацій ХВС, які не ідентифіковані.

Есхатологічний протестантизм представлений адвентистами і свідками Єгови, однак слід зауважити, що належність Свідків Єгови до протестантизму не завжди визнається.

В Україні діє 914 (у 2016 р. їх було 920) офіційно зареєстрованих організацій Товариства свідків Єгови – тих, які на сьогодні є забороненими у Російській Федерації. У згаданого Товариства є 2446 недільних шкіл.

Адвентистських організацій налічується 1082, що складає 3 % мережі. Найбільшою є Українська уніонна конференція Церкви адвентистів сьомого дня (далі – УУК ЦАСД) (табл. 8). Відомим є Гуманітарний інститут ЦАСД в Бучі. Окрім того, діють ще 42 організації Адвентистів реформаційного руху, з яких 19 – на Буковині, а також 5 неідентифікованих адвентистських організацій.

Інфраструктура ВСЦ ЄХБ у 2017/2016 рр.

Складові релігійних організацій	Роки		Динаміка показників ("+" зростання; "–" зменшення)
	2017	2016	
Релігійні організації	1035	1081	– 46
Духовні навчальні заклади	4	4	–
Слухачі духовних навчальних закладів	269	248	+51
Суботні школи	728	712	+16
Періодичних видань ЗМІ	19	19	–
Пастори-служителі	931	–	–

Новим різновидом християнства, який швидко прогресує у світі, є харизматизм. За різними підрахунками до його громад входить 400–600 мільйонів вірян, представлених чисельними самобутніми спільнотами. За статистичними даними Департаменту у справах релігій Міністерства культури України у 2017 р. їх налічувалось 1515. За рік їх кількість зросла на 100 організацій, найбільшою з яких є Об'єднання незалежних харизматичних християнських церков України (повного Євангелія), очолюване А. Гаврилюком, що складається з 349 (у 2016 р. – 326) організацій, 2 духовних навчальних заклади, 87 недільних шкіл і 8 засобів масової інформації.

Українська християнська євангельська церква (далі – УХЄЦ), очолювана Л. Падуном, налічує 163 (у 2016 р. – 169) організацій, з яких більша частина поширена на Донеччині (96). УХЄЦ має у своєму розпорядженні 11 ЗМІ, 4 навчальні заклади, які відвідують 45 слухачів та 29 недільних шкіл. Однак у 2017 р., порівняно з 2016 р., помітна тенденція до зниження всіх її кількісних показників.

4.3. Церква у контексті політичних реалій

Церква Живого Бога налічує 54 організації, “Нове покоління” – 63 (60), Відродження – 75 (31). Невизначена Держдепартаментом у справах релігій Міністерства культури України чомусь спільнота належність 811 (801) організацій харизматів, серед яких вагомі спільноти харизматичних лідерів Генріха Мадави (“Перемога”), Сандея Аделаджі (“Церква Божа”), Пилипа Савочки, Софії Жукотанської, Володимира Мунтяна, який щонеділі в Палаці спорту збирає тисячну аудиторію. Ці невизначені організації мають 8 своїх духовних навчальних закладів із 655 слухачами, 264 недільні школи, 30 ЗМІ. У них з 777 священнослужителів 48 є іноземцями. Загалом харизматичні спільноти приваблюють молодь своїми обрядовими формами, незаархаїзованим способом життя.

До неопротестантських організацій належать: Новоапостольська Церква – 52/56 громад; Церква Христа – 124, “Армія спасіння” – 12, Церква Ісуса Христа Святих останніх днів (мормони) – 44. Останні мають в Києві власний храм. Свій часопис “Ліягона” видрукують також і українською мовою. З 427 служителів у цих організаціях 130 є іноземцями, тобто 30,5 %. В мережі значаться ще 110 протестантських релігійних організацій, 62 з яких знаходяться у Києві. Варто звернути увагу, що в середовищі цих так званих “протестантських організацій” багато іноземців (із 40 служителів – 10 є іноземцями).

Іслам в Україні має декілька своїх сунітських Духовних управлінь (центрів) з 265 організаціями (не враховуючи Крим), з яких 80 незалежні. Серед них найбільш представницькими є Духовне Управління мусульман України (далі – ДУМУ), очолюване муфтієм Ахмедом Тамімом, та Духовне Управління мусульман України “УММА” (далі – УММА), очолюване муфтієм Саїдом Ісмаїловим (табл. 9).

Порівняльна інфраструктура ДУМУ і УММА

Складові інфраструктури	Кількісні показники за 2017 / 2016 роки	
	ДУМУ	УММА
Організації	119 / 122	25 / 23
Служителі культу	77	?
ЗМІ	4 + 1 видавництво	2
Навчальні заклади	Мусульманський Університет в Києві з 50 / 77 слухачами	1 з 29-а слухачами
П'ятничні школи	?	3

Між обома мусульманськими центрами існує конфронтація. ДУМУ належить до сектантського напрямку хабашидів і відзначається зневажливим ставленням до інших спільнот. З боку ДУМУ відомі спроби компрометації УММА: підкидання екстремістської літератури, поширення наклепницьких листівок тощо. Офіс УММА змушений був переїхати із Донецька до Києва через свою проукраїнську позицію. На відміну від інших мусульманських спільнот, саме очолювана Саїдом Ісмаїловим інституція була на Донецькому і Київському Майданах і надрукувала українською мовою “Коран”.

Духовне Управління мусульман Криму (далі – ДУМК), очолюване Еміралі Аблаєвим, перейшло під юрисдикцію Московського муфтіяту. На сьогодні є спроба відродити діяльність ДУМК на основі кримотатарських мусульманських громад Півдня України із центром в Херсоні (5 організацій) або в Одесі (2 організації).

Серед інших менш чисельних сунітських організацій в Україні діють: Духовний центр мусульман України, у складі якого 19 організацій (у 2016 р. було 23); Київський муфтіят, який налічує 3 організації, окремий навчальний заклад із 29 слухачами

4.3. Церква у контексті політичних реалій

і 3 п'ятничні школи. Окрім того в Україні діє ще 14 незалежних сунітських громад.

Останніми роками оформилася спільнота шийтських громад, яких налічується 9 в Україні. Якщо протестантські спільноти поєднуються в міжконфесійні спільноти, то такому поєднанню мусульманських управлінь і центрів всіляко протистоїть ДУМУ. Хоча в Україні є низка проблем, які мали б вирішитись саме через діяльність такого поєднання, зокрема щорічне питання хаджу, проблема окремого кладовища, вихідних у святкові дні мусульманства тощо.

Іудаїзм представлений в Україні 389 (у 2016 р. – 276) організаціями різних центрів і 55 невизначеними у підпорядкуванні. Найбільше останніх в Києві і в Закарпатті – по 9, і на Вінничині – 8. До іудейських організацій належать:

- Об'єднання іудейських релігійних організацій – 74 (у 2016 р. – 83);
- Об'єднання хасидів Хабат Любавич – 126;
- Всеукраїнський конгрес іудейських релігійних організацій – 13 (у 2016 р. – 6);
- спільнота громад прогресивного іудаїзму – 44;
- громади спільнот іудео-християн – 10;
- месіанських іудеїв – 41;
- громади невідомого підпорядкування – 48.

Загалом іудеї України мають 7 навчальних закладів із 306 слухачами, 29 періодичних видань. Із 191 служителя в громадах іудеїв 51 – іноземці. Найбільше їх в Хабат Любавичі (із 78 служителів – 31 не є громадянином України).

Східні релігії в Україні представлені 138 організаціями самобутніх релігійних течій, переважно індійського походження, найбільш відомим з яких є: Товариство свідомості Крішни, яке налічує 55 організацій та 3 навчальних заклади із 150 слухачами. Академія вайшнавських знань в Києві щоліта проводить табори вайшнавизму. Буддизм різних напрямків має

65 організацій. Якщо Духовне Управління буддистів України має всього 8 своїх організацій, то Школа Карма Каг'ю – 15. До інших спільнот віднесли себе 42 громади буддистів, 12 з яких є в Києві, 8 – на Харківщині, по 4 в Донецькій, Одеській, Луганській та Черкаській областях. Не маючи змоги вибудувати свою Ступу на Луганщині, як це передбачалось, буддисти обладнали молітьню у придбаному будинку високо в горах Карпатах.

В Україні є ще 17 організацій Всесвітньої чистої релігії (Сахаджа-йога), 12 – бахаї, 3 – шрічінмої, 2 – руху Трансцендентальної медитація Махаріші та 19 інших орієнталістського походження громад. Значаться в мережі ще 2 громади даосів, але виявити їх наявність в Києві не вдалося. Це ще раз засвідчує байдужість влади до стану своєї релігійної мережі.

Серед національно-конфесійних спільнот насамперед назовемо наші українські рідновірські течії:

Рідна українська національна віра Лева Силенка (далі – РУНВіра) з духовним ОСІДом Спрінг-Глені (США), яка налічує 76 організацій з декількома центрами та 3 періодичними виданнями. Зауважимо, що РУНВіра є монотеїстичною вірою у єдиного Даждбога і не належить до неоязичництва. Водночас до неоязичництва відносять 78 інших організацій, що є політеїстичними течіями рідновірів: 25 громад Родового вогнища рідної православної віри, 7 організацій Об'єднання громад рідновірів України, 7 – Церкви українських язичників, 6 громад Великого вогню та інші. На основі спільноти “Божичі” в поєднанні із Душевною релігією Ю. Шеляженка з'явилася Українська Рада вільнодумців і віруючих. Творить Храм споконвічного знання Бога в Дніпрі Михайло Мурашкін. Назагал Рідновіри мають 3 навчальні заклади із 73 слухачами та 6 ЗМІ. Інших організацій язичників налічується 39.

До національних релігій відноситься ще очолювана Маркосом Оганесяном Вірменська апостольська церква з центром у Львові, яка об'єднує 27 організацій і 20 служителів, з яких

4.3. Церква у контексті політичних реалій

9 – іноземці, а також 4 організації Апостольської асирійської церкви Сходу. Поза Кримом діє 4 громади караїмів. За даними Держдепартаменту у справах релігій Міністерства культури України наявні ще 3 “окремі етноконфесійні організації”.

З кожним роком розширюється мережа новітніх релігійних течій. З 2049 організацій 1701 – неохристиянські, 161 – неоорієнталістські, 154 – рідновірські і 33 – синкретичні. Не достатньо дослідженими є 26 самобутніх релігійних орієнтації, а 80 – залишаються не визначеними. Серед них варто згадати 6 спільнот Останнього завіту – вісаріонівців, 6 – Науки розуму, 2 організації Церкви саєнтологів, 3 спільноти Вселенської церкви Білого братства ЮСМАЛОС в Запорізькій області, 4 громади Церкви Божої Матері Державної і 7 – Богородичної.

Новим явищем є поява в Україні спільнот еллінської та римської релігій. Остання вважає “Енеїду” Вергілія “священною книгою”, а еллінська спільнота претендує на Золоторівський храм в Києві.

Зауважимо, що у звіті Державного департаменту у справах релігій і національностей Міністерства культури України немає детальної статистики про новітні релігійні течії. Так у графі “Окремі нові релігійні організації” звіту наводиться загальна їх кількість 81 організація з 59 служителями. Водночас у іншій графі під назвою “Нові” значиться 110 організацій. При цьому будь-яке розшифрування даних відсутнє.

Отже, статистичні дані 2017 р. засвідчують, що Україна є християнською країною, у якій 97 % релігійної мережі становлять християнські організації (35118). І все ж кількісні показники мережі релігійних організацій України аж ніяк не корелюються із регіональною картиною релігійності її населення. За даними Київського міжнародного інституту соціології 6 % опитаних українців взагалі не є релігійними, 12 % заявили про свою релігійність, не зазначаючи при цьому конфесійної приналежності. 0,1 % опитаних сповідують іслам,

0,06 % – буддизм, а ось 80 % – християнство. З останніх майже 80 % вважають себе православними, 6 % – греко-католиками, 1 % – римо-католиками, 5 % – протестантами і біля 2 % – іншими християнами. Із заявленої кількості православних 44 % зарахували себе до Київського Патріархату, лише 13 % – до Московського Патріархату. Інша соціологічна інформація: 60 % – Київського Патріархату і 24 % – Московського Патріархату.